

TEMESI LÁSZLÓ ATTILA

Tanár urak, kérem

Magas szintű oktatás a Xántusban

„Higgyétek el barátaim, hogy a magyar számára csak egy hely van e nagy földtekén, a Hazája!”

(Xántus János)

Akét évszázados intelem e sajátos népvándorlások idején különösen megszívlelésre érdemes, mert az utóbbi években újra riasztóan túl sokan vettek kezükbe vándorbotot. Több százezer honfitársunkról, főleg fiatalokról szólnak a híradások. Modern kori ifjú felfedezők ők, akik – bízunk benne – a nagyvilágban barangolva egyszer talán elhagyott hazájukra is rátalálnak. Mert a magyar számára, Xántus János szavaival élve, mégis csak egy hely létezik e földtekén...

Az oktatás színvonalán sok múlik, a gazdaságén még több. A 2013-as év több szempontból is fordulópontnak ígérkezik, a közoktatás terén pedig egészen bizonyosan, hiszen a tanintézmények állami kézbe kerülnek, kerültek az oktatás rendszere jelentős metamorfózison megy keresztül. Az alapítványi iskolák azonban változatlan konstrukcióban működnek a jövőben, így továbbra is a hagyományok őrzői maradhatnak. A Markó utcai híres főreáliskola, hallgatott már Berzsenyi és Bolyai névre, ma Xántus János névvel ápolja a hagyományokat két tanítási nyelvű, idegenforgalmi gyakorló középiskolaként.

Egy évszázaddal ezelőtt itteni élményei alapján írta meg Karinthy Frigyes a *Tanár úr, kérem* című remeklését, itt bontogatta írói, költői szárnyait Radnóti Miklós, Rózsa Miklós, Jacobi Viktor és Zerkovitz Béla zeneszerzők dallamvilága innen kelt útra, Bánki Donát és Gábor Dénes tudósok itt alapozták meg világra szóló tudásukat, amelyet utóbbinál Nobel-díjjal ismertek el, de az első olimpiai bajnokunk, Hajós Alfréd is innen úszta be magát a hallhatatlanok közé. Rajtuk kívül számos nagy színész, festő- és szobrászművész a „főrealban” szerezte meg művészetéhez az alapokat. Világnézetük a kiváló pedagógusoknak köszönhetően itt alakult ki. Erős iskola, erős hagyományokkal, amelyet egyetlen kor, rendszer, oktatáspolitikai sem tudott „erőtlené” tenni, melynek megalapozott, híressé vált követelményrendszerét a rendszerváltás utáni liberális gondolkodás térfelnyerése sem tudta fellazítani, s évtizedeken át kitartóan hordozza a konzervatív, szigorú jelzőket! A hely szelleme, példaértékű hagyománya, kulturális öröksége évszázadokat átívelve a magyar közoktatás értékes részévé tette, ami mind a mai napig hat. A jelenlegi iskolaigazgató, Kóbor András törekvése szerencsésen találkozik az elődök szellemiségével, így az erős követelményrendszer alkalmazása korszerűsítve folytatódik. Olyan stratégiai területekre képezi a jövő szakembereket, akik nélkül elképzelhetetlen az ország gazdasági fejlődése.

„A középiskolai tanuló élete: nyolc éven át napról napra megújuló harcászallás.”

(Karinthy Frigyes)

Ebben a felgyorsult, örökösén változó, felfordult világunkban nem lehet könnyű a tradícióra építve lépést tartani a kor igényével, parancsával. Járv a „Xántus” masszív falai, szobrok és régi neves tanítványok fényképei közt, a súlyos antik bútorokkal berendezett könyvtárban és az igazgatói irodában, árad felénk a múlt lehelete, a patinás intézmény ősi szellemisége. Bizonyos állandóság érzete keríti hatalmába a látogatót. Megosztom érzésemet az igazgatóval, amire így reagál: „Pedig százféle módszer, százféle tankönyv nehezíti a dolgunkat. A rendszerváltás óta kapkodás jellemzi a magyar közoktatást sok-sok fölösleges kísérletezéssel. Szükség volna már egy hosszabb, legalább tíz-tizenöt éves nyugodt szakaszra az életünkben, hogy a munkánk gyümölcse még hatásosabban beérjen, mint a régi szép időkben, a magyar oktatás fénykorában. Higgye el, meg lenne az eredménye.” Kóbor András szerint nagy az elégedetlenség a pedagógusok körében, mert bizonytalanságban élnek – úgy gondolják, nincsenek megbecsülve –, de ez szerencsére nem érződik a nevelőmunkában. Óriási terhet tettek rájuk, s a kontraszelekció miatt nem a legtehetségesebbek kerülnek a pályára, „bár a Xántusban jó a tanári kar”. (A tantestület 66 tagú, ezen kívül még húsz pedagógus óraadó, illetve részmunkaidős.)

„Az elemi és középiskolát Budapesten végeztem. 1927 júliusában kereskedelmi iskolai, majd 1929 decemberében gimnáziumi érettségim tettem. 1930 őszén beiratkoztam a szegedi Ferenc József Tudományegyetem bölcsészeti karára, a magyar–francia szakra [...]

...felmerül bennem a tanárság gondolata. Menteni akarom a költőt az élettől. Ez a két mesterség nem összeférhetetlen. Azt hittem akkor még, hogy kaphatok katedrát [...]

(Radnóti Miklós)

A tankönyvek korszerűtlenek, ezért a diákok főleg jegyzetektől tanulnak. Kóbor András reméli, megújul végre a tankönyvpiac. Vallja, a gyerek érzékeny membrán, ezért „El kell érni

az ifjúságnál, hogy az emocionális döntésük átforduljon racionálissá, mert nem bégető birkákat akarunk nevelni, hanem érzelmileg kifinomult, gondolkodó, sokoldalúan képzett, művelt embereket. Az érzelmi sivárság kihat az értelemre. Fontos, hogy a tanuló először belül legyen rendben, ehhez azonban elengedhetetlen a stabil családi háttér, amely egyre ritkább. A szülők nagy része nem képes vagy nem tud hatni a gyerekeire, akivel egyre kevésbé vállalják fel a konfliktushelyzetet és inkább áthárítják a nevelést az iskolára. Sokszor kiderül, hogy mennyire magányosak, de mindent nem vállalhat át egy tanár.”

Ha egy család együttműködő az iskolával, akkor a gyerek is együttműködőbbé válik, ha családon belül szorgalmazza a tanulást, az fontossá válik a számára. A Xántusban azt szeretnék elérni, hogy a diák érezze, megdolgozott az eredményekért, és érdemes több lábón állni. Rá kell vezetni őket, hogy vegyék észre az élet sokszínűségét, szépségét, s találjanak rá a harmóniára, amely nélkül nem érdemes élni. Az igazgató meggyőződése, hogy a jó tanárt semmiféle korszerű eszköz nem pótolhatja!

Az iskola egykori tanulója, Magony Szilvia, nemcsak a szépségével tűnik ki – több szépségverseny győztese –, hanem „gondolataival” is. Az érettségi után okosan építi karrierjét, de több felsőfokú diplomával a kezében is szívesen gondol vissza az alma materre és a tanáira. Így nyilatkozott róluk: „A diákok, azokra a tanárookra emlékeznek a legszívesebben, akik szigorúak, de igazságosak. A Xántusban igen jó pedagógusok voltak, akiktől sokat tanultam, s egy életen át magammal hordozom, amit útravalóul kaptam tőlük.”

„A jó tanuló az első padban ül, ahol hárman ülnek: ő a középben, a jó tanuló, Steinmann. Az ő neve nem tisztán egy ember jelzésére szolgál – szimbólum ez a név, ahány fiú az Osztályban, annyi apa ismeri otthon ezt a nevet. A Steinmann miért tudja megtanulni? – kérdezi otthon harminckét apa harminckét fiútól.”

(K. F.)

„S jellememet éppúgy alakította Winnetou, mint kamaszkorom kedvencének, Jack Londonnak aranyásói és tengerészei [...] a gyermekkorban olvasott Tamás bátya kunyhója és az öt éve Párizsban látott gyarmatügyi kiállítás szociális élménye. Könyvek és tapasztalatok együtt alakítják a lelket.”

(R. M.)

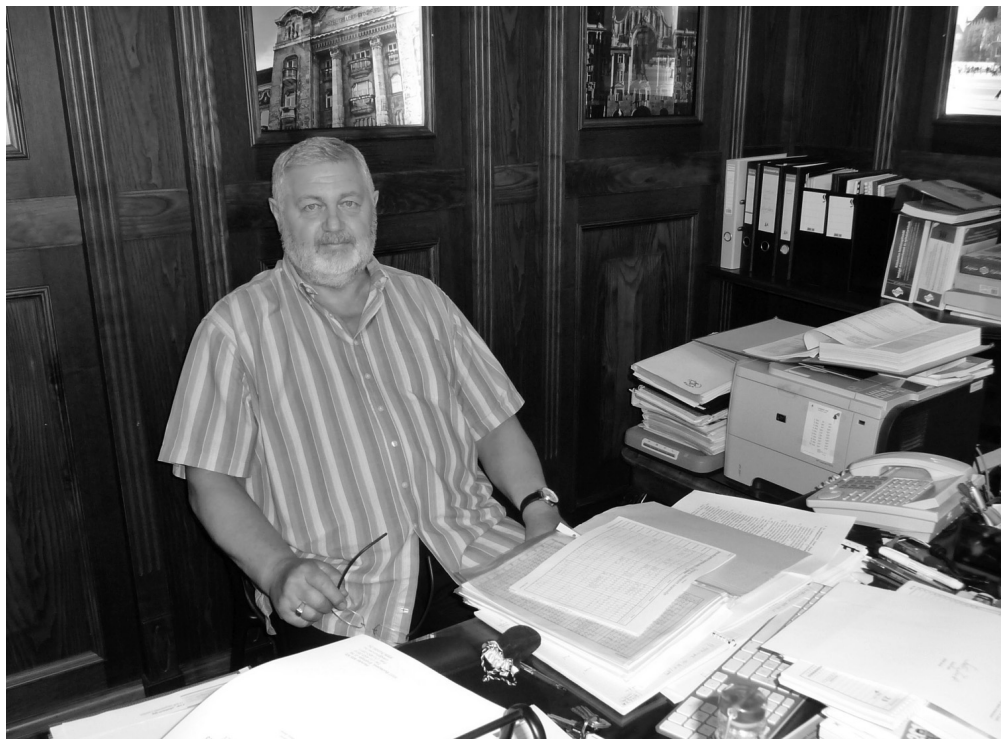
Hoffer Károlyról, az elődről, a reáliskola legendás alapító igazgatójáról tartják, hogy atya és mester volt egy személyben, azaz atya minden tanítványnak és mestere minden tanítónak. A híres egykori tanítványok – ahogy mondták – neki köszönhetik életük kincsének java részét. „A reáltanoda a tudományos pályára előkészítő intézet” – hangoztatta Hoffer Károly, s ennek szellemében folyt sikeresen az oktatás évtizedeken át a Markó utcai „csodapalotában”. 1883-ban a főépületet nyolc hónap alatt hozták tető alá, ezért kapta a csoda jelzőt. A mai igazgatói iroda volt az igazgatói lakás, mert akkoriban azt vallották: együtt kell élni, lélegezni az iskolavezetésnek a kollégákkal és a diáksággal, így még eredményesebbé válhat az oktatási munka. Hogy milyen szoros volt ez a kapcsolat, amely még a történelem viharában is jellemző volt, egy márványtábla emlékeztet: az I. világháború vérzivatarában együtt menetelt, majd elpusztult tucatnyi reális diák és tanár.

Akkoriban még együtt haladt, egy irányba, egy célért szellemileg és fizikálisan tanár és diák. Ma, mintha szétváltak volna Magyarországon az útjaik, úgy tűnik, egyre távolabb a közös cél, a túlzott liberális gondolkodásnak köszönhetően mintha a közös nyelv is eltűnne köztük... Ezért szükséges, hogy ne tűnjön el a magyar oktatás palettájáról a konzervatív nevelési metódus, amit még igyekeznek megtartani a Xántusban.

„A fizikaterem asztala állandóan tele van gépekkel, korongokkal, elemekkel, induktorokkal és dinamókkal. Borzasztó dolgok történtek: Pollákovics ráállt egy üveglábú zsámolyra, mire beleeresztették a villamosságot, mire Pollákovicsból szikrák pattantak, és a haja égnek meredt. Müller elmagyarázta, hogy Pollákovics, mint emberi test, jó vezető.”

(K. F.)

Hármas cél vezérelte a korabeli oktatási rendszer képviselőit: a szellem, a lélek és a test nevelése. E falak közül óriások nőttek ki, ezek közül néhány világhírű művész, tudós és sportoló nevét már említettük. Itt alakult meg például az első magyar labdarúgócsapat. Egy testnevelő tanárnak a hálás utókor emléktáblát állíttatott. A példaképek ma is hatnak, ösztönzők, kapaszkodót jelentenek a mai diákság számára. A hírességek emlékének ápolását éppen ezért fontosnak tartja az igazgató. Tanórákon, osztályfőnöki órákon, ünnepségeken, évfordulókon rendszeresen megemlékeznek a legnagyobbakról, és más tanintézményekhez képest jóval többet tanulnak róluk, tehát például Radnótiról, Karinthyról vagy a névadó Xántus Jánosról az átlagnál többet is tudnak az itt tanulók.

Kóbor András igazgató

Ez általánosan el is mondható az intézményben tanulókról, annál inkább meglepett, hogy amikor egy huszonéves egykori Xántus-diáktól érdeklődtem csupán „tesztelésül”, milyen ismert elődei voltak az iskolában, akikre büszke lehet, hosszas gondolkodás után egyet sem tudott megemlíteni. Sem Radnóti, sem Karinthy, sem a világhírű Gábor Dénes neve nem „ugrott be” neki... Négyévi tanulás is kevés volt az egyetemista lánynak, hogy rögzüljenek ezek a nevek... Elgondolkodtató!

A Markó utcai középiskola ma is ott van a legjobbak között, diákjai tanulmányi versenyeket nyernek, jelentős részük tovább tanul, de ami még ennél is fontosabb, sikeres, „harmonikus” emberekké válnak. A tanulók 92 százaléka tervezi minden évben a továbbtanulást, legtöbben idegenforgalmi és gazdasági főiskolákra mennek, de egyre többen választják a bölcsészkart. A hatékony idegen nyelvi és számítástechnikai-informatikai képzésnek köszönhetően a nemzetközi munkaerőpiacon is sikeresen vehetik fel a versenyt. Több szakma közül (idegenvezető, idegenforgalmi ügyintéző, szakács, recepció) válogathatnak, így a legtöbben hajókon vagy idegenvezetőként helyezkednek el. Úgy látszik, a diákok egy része az érettségi vagy a diploma után követik Xántus Jánost földrészről földrészre...

„Tudod, álomban leérettségiztem és kiléptem az élet iskolájába, amiről Lenkei tanár úr szokott beszélni. Bizony, nem is tudom, hanyadik osztályába jártam már az életiskolának, de nagyon sok osztály volt [...] A kávéházban ültem, és úgy volt, hogy tényleg egy író lettem, ami lenni akartam, és már sok könyvem megjelent, és ismertem személyesen Bródy Sándort, és elfogulatlanul beszélgettem Molnár Ferencsel, és autogramot kértem tőlem, és képzeld mégse éreztem jól magam, nem furcsa? Szóval kiderült, hogy érettségi után nem olyan jó, mint hittem.”

(K. F.)

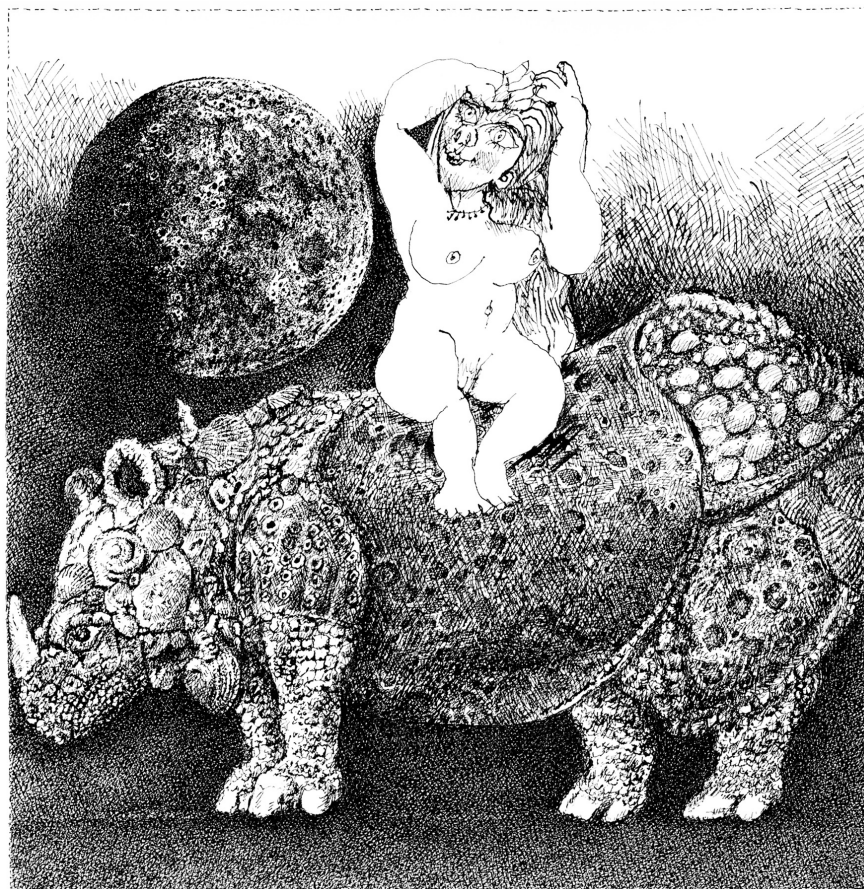
A 2013. év gyökeres változást hoz a magyar iskolák életében. Az önkormányzatok helyett állami fennhatóság alá kerülnek, a liberalizált, decentralizált oktatási rendszer káoszát, amely tapintható színvonalsüllyedést okozott, a centralizáció váltja fel remélhetőleg a velejáró szervezettséggel, kiszámíthatósággal, ami a tankönyvpiacon is jótékonyan hathat. Hiába támadják ezt a jelentős intézkedést ellenzéki körökben, csak évek múlva derülhet ki, hogy vállalható-e a megújuló oktatáspolitiká, vagy sem. Feltehetően az újra feltámadó hit- és erkölcsstan, mindennapos testnevelés sem lesz gátja a mai ifjúság szellemi, erkölcsi és testi fejlődésének...

Hogyan látszik ez egy alapítványi iskolából? Egyáltalán mi a különbség egy alapítványi és egy állami tanintézmény „oktatáspolitikája” között? Kóbor András szerint náluk jobban előtérbe kerül a személyiség fejlesztése, mert valamivel tágasabbak a lehetőségek, más a szemlélet, mint az állami iskolákban. „Nem letörni, kibontani kell a gyermek személyiségét. Nálunk közfeladatokat is ellátnak a diákok, az érettségéig különféle helyeken teljesítenek szolgálatot. Biztos vagyok benne, hogy a változtatás végiggondolt, megalapozott a kormány részéről, amely, bízom benne, jól „sül majd el”, de ezt még senki sem próbálta ki. Mi a saját lábunkon állunk két évtizede, s ez bizony nem könnyű, évente több száz millió forintos költségvetésből épp hogy kijövünk. Úgy gondolom, nagyobb biztonságot jelent a tanintézményeknek állami támogatásból élni, de mi már maradunk alapítványi formában.”

„Lógok a szeren. Azt, hogy az izmaid még fejletlenek s mellem is szűkecske, azt én jól tudom. De nem tudhatjátok, hogy mi lakik bennem.”

(K. F.)

Kiss Sándor szülőként élte meg fia tanulását a Xántusban, sajátosan foglalta össze véleményét az iskoláról, illetve annak vezetőjéről: „A jelenlegi igazgató, Kóbor András lelke találkozott a falak szellemével. Érezhetően hite szerinti, hogy a cél minden korban egyezik a jó tanár szándékával, aki attól jó, hogy korszerű az oktatószándéka, és a Főreáltól a Xántusig a mindenkori jövőbe látó igényes követelményt tükrözi, és a hagyományosan magas követelményrendszert párba és nem szembeállítja a képességgel. Az iskola ma, véleményem szerint, azzal korszerű, hogy olyan stratégiai területre képez „szakembereket”, amely nélkülözhetetlen a nehézségekkel küzdő gazdaság küzdelmeihez.” ◀

Holdleány (tollrajz, 2002)

TEMESI LÁSZLÓ ATTILA (1955) szabadúszó újságíró, több könyv szerzője.